

NARAVI PRIJAZNI NAČINI KOŠNJE

// Mitja Denac, Klemen Eler, Katja Konc, Tanja Šumrada, Barbara Zakšek

Na sveže pokošenem travniku se hitro zberejo okoliške **BELE ŠTORKLJE** (*Ciconia ciconia*), ki se prehranjujejo s sveže razkritimi travniškimi živalmi.
foto: **Damijan Denac**

Pri košnji lahko živalim pomagamo, če v skladu z možnostmi prilagodimo višino, hitrost in način košnje. Zelo pomembna je tudi izbira primerne mehanizacije.
foto: **Damijan Denac**

Sodobne tehnike košnje povečujejo smrtnost vseh travniških živali: nevretenčarjev, kot so žuželke in pajkovci, sesalcev, plazilcev, dvoživk in na tleh gnezdečih ptic. Poleg mehanizacije, kjer ima najbolj negativen vpliv uporaba rotacijske kosilnice z gnetilnikom, na preživetje travniških organizmov vplivajo tudi višina, hitrost in prostorski potek košnje. Z naravi prijaznimi načini košnje bomo prek zdrave nevretenčarske združbe zagotovili dobro prehransko osnovo vsem žužkojeditim organizmom (številne ptice, nekateri sesalci, plazilci in dvoživke) in hkrati zmanjšali smrtnost živali, ki pogosto postanejo žrtev kosilnice. S tem pomembno pripomoremo k varovanju nekaterih močno ogroženih vrst, saj je med travniškimi specialisti teh še posebej veliko.

IZBIRA MEHANIZACIJE

Izbira mehanizacije je nadvse pomemben dejavnik, saj vpliva predvsem na preživetje nevretenčarjev. Najboljša izbira je prstasta (strižna) kosilnica, ki jo upravljamo peš. Tak tip rezila pobije najmanj živali, saj se lahko zaradi nizke hitrosti živali pred kosilnico pravočasno umikajo, brez traktorja pa jih tudi manj povozimo. Tudi na večjih površinah, kjer je uporaba traktorja neizogibna, je strižna kosilnica z vidika preživetja živali boljše izbira od rotacijske. Kadar moramo uporabiti rotacijsko kosilnico, prilagodimo hitrost košnje in se odpovejmo uporabi gnetilnika.

HITROST IN VIŠINA KOŠNJE

Moderne tehnike košnje omogočajo bistveno večjo hitrost košnje kot nekoč, kar pa marsikateri živali prepreči, da bi se lahko pravočasno umaknila pred kosilnico. Prilagoditev hitrosti košnje pod 10 km/h bo pomembno prispevala k preživetju travniških živali. Rezilo kosilnice nastavimo na vsaj 10 cm od tal. Ustvarimo lahko tudi površine z različno visoko pokošeno travo, tako da spreminjamo višino košnje, a ta načeloma naj ne bo nikjer manjša od 10 cm.

NAČIN KOŠNJE TRAVNIKA

Kosimo tako, da travniške živali (predvsem večje) ne ostanejo ujete v vedno manjšem izoliranem otoku trave, iz katerega se ne morejo varno umakniti. To lahko naredimo tako, da travnik kosimo od enega roba proti drugemu, ali pa da na enem izmed koncev travnika pokosimo manjši prostor za obračanje, nato travnik kosimo od sredine navzven. Travniki lahko kosimo tudi od zunanjega roba proti sredini, kjer pustimo nepokošen »rešilni otok«, ki

meri na najožjem delu vsaj 10 metrov, na najširšem delu pa ne sme presegati 20 metrov. Slednje je seveda izvedljivo le na travnikih z večjo površino.

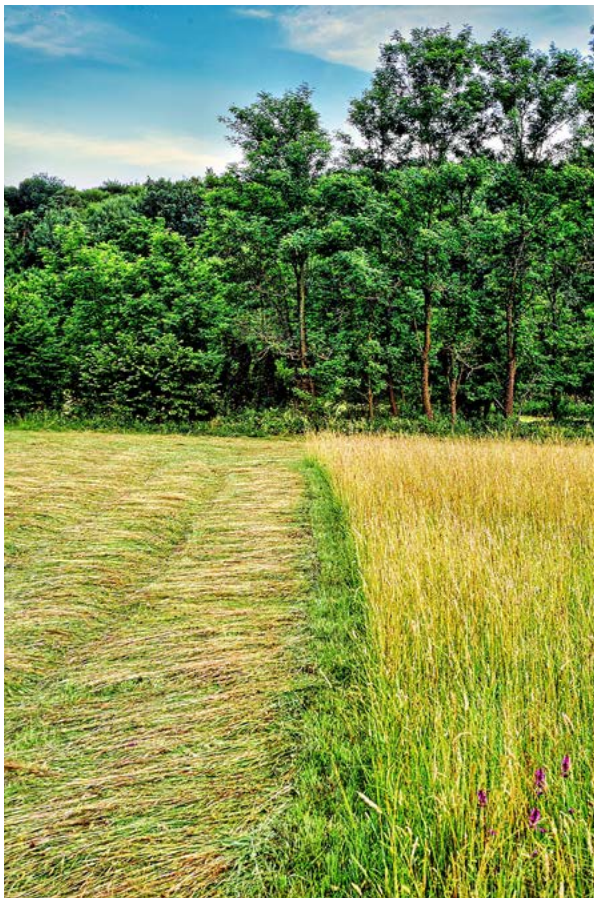
Košnjo opravimo časovno in prostorsko postopno, tako da na primer vsak teden pokosimo samo del travnikov ali pa del površine travnika. S tem živalim omogočimo varen umik, oprasevalcem in žužkojedim pticam pa zagotovimo hrano v daljšem časovnem obdobju. Nekatere vrste, kot je na primer rjavi srakoper (*Lanius collurio*), za lov še posebej rade uporabljajo robove med košenimi in nepokošenimi površinami.

NEPOKOŠENI DELI TRAVNIKA

Zelo koristno je, če določenega dela na sredini ali ob robu travnika ne pokosimo. Ob vsaki košnji predhodno nepokošeni del pokosimo in hkrati ustvarimo nov nepokošen del na drugem predelu travnika. Tako preprečimo zaraščanje z grmovnicami ali širjenje invazivnih vrst. Nepokošene pustimo vsaj 5–10 % strnjene površine travnika. Oblika ni pomembna, pomembno je le, da je čim bolj strnjena. Nepokošeni deli so koristni za življenjski krog številnih nevretenčarjev, kot so na primer metulji in čmrliji. Koristni so tudi za večje travniške živali, ki jih uporabljajo kot zatočišča v obdobju, ko je na voljo malo visoke trave za kritje.

Košnjo opravimo časovno in prostorsko postopno, tako da na primer vsak teden pokosimo samo del travnikov. S tem živalim omogočimo varen umik, oprasevalcem in žužkojedim pticam pa hrano v daljšem časovnem obdobju.

foto: Damijan Denac

S pazljivo košnjo lahko na travnikih ohranjamo vrstno pestro in številčno nevretenčarsko združbo. Močno lahko zmanjšamo tudi smrtnost na tleh gnezdečih ptic in drugih živali, ki iščejo kritje v visokem rastlinju.

IZOGIBAJMO SE MULČENJU IN POŽIGANJU

Mulčenje in požiganje povzroči bistveno večjo smrtnost travniških živali kot košnja, negativno pa vpliva tudi na travno rušo, zato se zlasti na naravovarstveno pomembnih travnikih obojemu izogibajmo. Košnja travišč z uporabo mulčerjev (kladivarjev ali rotacijskih), ki travno rušo zdrobijo, lahko mehansko močno poškoduje travno rušo in jo s tem naredi dovzetno za vdor invazivnih vrst. Gosta plast zdrobljenih rastlin slabo deluje tudi na rastline nižje rasti in na regeneracijo (kalitev) rastlin v ruši, zato začnejo prevladovati visoke steblike in kompetitivne trave. Podobno je pri požiganju, ki je še posebej problematično na oligotrofnih travnikih (tj. tistih, ki so revni s hranili), saj sežgane rastline povečujejo hranila v tleh.

Priprava priporočil je potekala v okviru projekta **EIP KROTA (Izboljšanje naravovarstvenih učinkov kmetijskih pridelovalnih sistemov v Sloveniji, 2022–2025)**, ki je financiran iz Programa razvoja podeželja RS 2014–2020 v okviru ukrepa Sodelovanje, podukrep M16.5 – Okolje in podnebne spremembe.

Nekatere vrste, kot je **RJAVI SRAKOPER** (*Lanius collurio*), za lov še posebej rade uporabljajo robove med košenimi in nepokošenimi površinami.

foto: Alen Ploj

Več priporočil za naravi prijazne prakse najdete na spletni strani www.kmetovati-z-naravo.si.

